

Izbija vsak dan razen nedelj in praznikov
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori
2827 S. Lawdala Ave.
Office of Publication
2827 South Lawdala Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXV.

Čena lista
\$2.00

Established as semi-weekly under January 29, 1919, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 19. julija (July 19), 1932.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 169

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Zvezni prosvetni biro v službi militaristov

Direktor pravi, naj šole služijo za vojno pripravljenost. Strupeni plini in topovi najvažnejši učni predmet

Washington. — (FP) — Pionirji med učitelji, ki so agitirali za ustanovitev zveznega prosvetnega biroja, želeč postaviti šolstvo na višjo stopnjo, najbrž niso sanjali, da bo ta department služil v prvi vrsti militarizmu. Izkazalo se je tudi v tem slučaju, da kar kapitalizem dobi pod svojo oblast, mora le nje mu služiti.

Kot njegov prednik, notorični militarist John J. Tigert, tako je tudi sedanjí prosvet komisar dr. William J. Cooper v službi militaristov in izrablja svojo pozicijo za propagiranje njihovih idej.

V članku, ki ga je objavil v glasilu Ameriške legije in ga ponatisnil Washington Post, dr. Cooper, agitira za večje militariziranje višješolske mladine. Posebno v tako zvanih "land grant" kolegijih, katere je pomagala zgraditi zvezna vlada in si pridržala nekatere pogoje glede učnega reda, bi se morala posvečati večja pozornost vojaškim znanostim, pravi zvezni prosvetni direktor, "učeni" dr. Cooper.

Ne samo da bi se morali dijaki vezhati za vojaške častnike, ampak bi morali tudi posvečati večjo pozornost strupenim plinom in topovskim strelom. Solški laboratoriji naj bi služili za eksperimentiranje s strupenimi plini; s tem bi razvili dobre kemike. Armadi teh sicer ne primanjkuje, ampak dr. Cooper želi, da bi bil vsak kemik obenem tudi navdušen militarist, kar se da najlažje doseči s treniranjem v šoli.

Več važnosti bi morali pelagati vojaški vedi tudi v tečajih za fiziko. Vsak študent fizike bi mora limeti dobro znanje o odjekih topovskih strelav, kar pomeni znanje o konstrukciji topov in eksplozivnih snovi. To je po mnenju "učnega" doktorja velike važnosti, "ker le ako bodo izobraženi ljudje pripravljani na vojno, se ji bo mogoče izogniti."

Med dijaki na učiliščih, kjer je uvedeno vojaško vezbanje, je zvezni prosvetni direktor zadnje spomlad izvedel tudi nekakšno glasovanje o vplivu vezbanja na dijake. Vprašanja je stavil le štiri letnikom, ki so bolj ali manj navdušeni militaristi. Od 10,000 vrnjenih pol se je 81.9% izreklo za dvoletno treniranje, 93.6% pa je izjavilo, da vezbanje nima nobenega vpliva na njih nazore o vprašanju svetovnega mira.

Vojni department se je poslužil tega rezultata za svojo propagando, v kateri pravi, da glasovanje ne pokazuje slabega vpliva na študente. Glasovanje pa je bilo farsa, ker so bile vprašalne pole poslale le študentom, ki so se prostovoljno vpisali v rezervni oficirski zbor, in ne vsem dijakom v dotičnih šolah.

Cooperjevo najnovejše prizadevanje, da spremeni učne tečaje o fiziki in kemiji v "land grant" kolegijih za pripravljajenje na človeško ubijanje, bo imelo te posledice, da bodo miliciji ljudje nasprotovali ojačanju zveznega prosvetnega biroja in insistirali, da šolstvo ostane tudi v naprej v rokah državnih in krajevnih oblasti.

In če ima služiti militarizmu, je za deželo bolje, da ga kongres odpravi ob prvi priliki.

Trije ubiti na italijanski križarki

Benetke, Italija, 18. jul.—Na italijanski 10,000-tonski križarki "Triest" se je razletel top pri manevrih. Trije možje so bili ubiti in 13 je bilo ranjenih.

KRVAVE POLITIČNE BITKE V NEMČIJI

Petnajst oseb ubitih in več sto ranjenih v spopadih med komunisti in fašisti v raznih mestih. Politični izgredi se povečali, odkar je prišel Papez na vladno krmilo

Berlin, 18. jul.—Volilna kampanja v Nemčiji se vrši v znamenju krvavih spopadov. Pri večerajšnjih izgredih v raznih mestih je bilo 15 ljudi ubitih in več sto ranjenih in aretiranih.

Dvanajst oseb je bilo ubitih v bitki med komunisti in četami fašistične armade v Altoni. To mesto, ki se nahaja v bližini Hamburga, šteje 170,000 prebivalcev. Do bitke je prišlo, ko so fašisti invadirali komunistični distrikt. Komunisti, ki so se u-taborili v hišah in na strehah, so pričeli streljati na fašistične čete, pozneje pa se je bitka nadaljevala na cestah. Komunisti so postavili barikade, nakar je bila pozvana policija, da razprši izgrednike. Ko je bil mir vzpostavljen, je policija našla trupla petih oseb, ki so padle v bitki, sedem pa je podleglo poškodbam v bolnišnici. Petdeset drugih je bilo ranjenih in nad dvesto aretiranih.

Slični izgredi so bili v teku v drugih mestih. Dva fašistična študenta sta bila ubita v Greifswaldu v bitki s komunisti, 25 pa je bilo težko ranjenih. Lokalna policija ni bila kos svoji nalogi in pozvano je bilo vojaštvo.

V Berlinu je bil eden fašist ubit v spopadu s političnimi nasprotniki, v Frieslandu se pa pet fašistov bori s smrtno, kar je rezultat napada na fašistične čete, ki so organizirale parado po mestnih ulicah.

Do večjih nemirov je prišlo tudi v Kemptenu, Dortmundu, Luckenwaldu in Rheydtu, v katerih je bilo ranjenih nad dvesto oseb. Politični izgredi in krvave bitke med fašisti in njihovimi nasprotniki so se povečali, odkar je Franz von Papez postal kancelar. Opozovalci pravijo, da je umaknitev naredb, ki je prepovedovala fašistom in drugim političnim strankam nošnje uniform in orožja, odgovorna za krvave izbruhe.

Ministrstvu za notranje za-

Rudarji odklonili mezno lestvico

Velika večina se je izrekla proti redukciji

Springfield, Ill., 18. jul.—Iz nepopolnih poročil o izidu glasovanja o novem dogovoru, ki je bil sprejet na rudarski konferenci v Chicagu, je razvidno, da so illinoiski rudarji zavrgli mezno lestvico, ki določa redukcijo dnevne mezde od \$6.10 na \$5, z veliko večino glasov. To pomeni, da premogovniki, ki že počivajo od 1. aprila, ko je potekla stara pogodba, še ne bodo pričeli z obratom. Krog 40,000 rudarjev je prizadetih.

John H. Walker, predsednik dvanajstega premogovnega distriktu UMWA, je bil glavni reprezentant rudarjev pri pogajanjih z operatorji, ki so bila pred desetimi dnevi zaključena v Chicagu. Dasi je Walker apeliral na članstvo, naj sprejme dogovor, ker je mezda pet dolarjev na dan največ, kar more dobiti od operatorjev, so se rudarji vseeno izrekli proti redukciji. Na svojem shodu prošli teden v Springfieldu so rudarji protestirali proti dogovoru in ga označili za "yellow dog" pogodbo.

Predsednik mednarodne rudarske unije John L. Lewis ni sodeloval pri pogajanjih. Njegove aktivnosti v dvanajstem distriktu omejujejo sodnijske odredbe.

Mars ima veliko industrijo

Grenoble, Francija. — Na kongresu Mednarodne ženske lige za mir in svobodo je bilo poročano, da je pri izdelovanju municije in orožja zaposlenih en milijon delavcev v raznih deželah sveta. To je edina industrija, ki tudi po vojni cvete — in plije kri ostalim.

Demonstracije brezposelnih v Novi Zelandiji

Wellington, N. Z., 18. jul.—Pri velikih masnih demonstracijah proti redukciji brezposelnostne podpore je bilo večeraj več oseb ranjenih, ko je policija navallala na demonstrante.

deve je bilo sedaj predloženih več peticij, naj ponovno uveljavijo naredb, ki je prepovedovala fašistom in drugim političnim strankam nošnje uniform in orožja, odgovorna za krvave izbruhe.

'BONUSNA ARMA- DA' VZNEMIRJA ADMINISTRACIJO

Voditelji veteranov pravijo, da bodo ostali v kapitolu do prihodnjega zasedanja kongresa. Demonstracije pred Belo hišo

Washington, D. C., 18. jul.—Uradni Washington je selo vznemirjen, ker so se pojavile govornice o novih demonstracijah, ki jih pripravljajo vojni veterani.

Ker je kongres zaključil zasedanje, ne da bi se izrekel za izplačitev bonusa, so veterani večeraj sklicali velik shod v šotorišču Anacosta, na katerem jih je vodja W. W. Waters urgiraj, naj ostanejo v Washingtonu, dokler se kongres ne povrne na svoje delo v prihodnjem decembru.

Prošlo soboto so se vršile velike demonstracije pred Belo hišo. Policija je navallala na veterane, kar je izzvalo bitko, iz katere so mnogi odnesli manjše praske. Štiri osebe, med katerimi je bil tudi Waters, je policija aretirala, kasneje pa so bili vsi izpuščeni. Močni oddelek so zastražili predsednikovo palačo in zaprli vse vhode.

Predsednik je večeraj odpotoval na odhidi v Rapidan in s tem je bila nevarnost izgredov začasno odstranjena. Avtoritete nameravajo sedaj zapreti vse vhode na trge pred vladnimi poslopiji. Podvzeti so bili izredni ukrepi za protekcijo predsedniškega, ker se širijo govornice, da bodo veterani ponovno uprizorili demonstracije pred Belo hišo, ko se predsednik vrne v kapitol.

Radikalna agitacija se je povečala in konservativni voditelji izgubljajo vpliv med veterani. Radikalci urgirajo veterane, naj vztrajajo v bitki in ostanejo v Washingtonu tudi več let, če bo to potrebno. Sodijo, da "bonusna armada" še vedno šteje krog dvajset tisoč, čeprav so avtoritete naznanile, da se je več bivših vojakov vrnilo domov, ko jim je vlada obljubila prosto vojnjo.

Devet rudarjev ubitih v Braziliji

Rio de Janeiro. — Eksplozija v rudniku v Morro Velho, država Minas Geraes, je zadnje soboto ubila devet rudarjev.

Irski zahteva po- polno neodvisnost

Načelnik irske delegacije na britski konferenci nima bojazni pred protečo carinsko vojno

Ottawa, Kanada, 18. jul.—Reprezentanti Irske ne bodo glasovali za predlog ali sugestijo, da ekonomska konferenca držav britskega imperija izreče svojo lojalnost angleškemu kralju. Konferenca se otvori v četrtek.

Sean T. O'Kelly, podpredsednik Svobodne irske države in desna roka predsednika De Valera, je napram poročevalcem izjavil, da njegova delegacija ne bo nasprotovala ostalim zastopnikom britskih držav in dominionov, ako bodo hoteli izraziti svojo udanost angleškemu kralju, ker smatra, da je to njihova zadeva, toda on in drugi irski delegati se jim ne bodo pridruživili.

"Irski zahteva popolno neodvisnost," je dejal O'Kelly, "in bo nadaljevala z bojem, dokler je ne dobi."

V zvezi z grožnjo, da bo Anglija zvišala carinske postavke na izvoz irskih produktov v Veliko Britanijo, je Kelly dejal, da se zaveđa, da bo to težak udarec, upa pa, da ga bo Irski prebolela. Irski letni izvoz v Anglijo predstavlja vrednost \$3,500,000 na leto, to pa krije uvoz iz Velike Britanije. Carinske represalije, ki jih Anglija pripravlja, bodo škodile tako Irski kakor Veliki Britaniji, je dejal O'Kelly.

Parlamentarne volitve v Rumuniji

Kmetijska stranka izvojevala odločilno zmago. Trije ubiti v volilnih izgredih

Bukarešta, 18. jul.—Kot so napovedovali, tako se je tudi zgodilo. Kandidati kmetijske stranke so zmagali z veliko večino pri večerajšnjih parlamentarnih volitvah.

Narodni liberalci, ki so vladali Rumunsko pred štirimi leti, do prve velike zmage kmetijske stranke, so ostali daleč zadaj. Zmagali so v nekaterih bucareških distriktih, toda v podeželskih provincih so bili poraženi.

Kralj Karol se veselí izida, katerega smatra za odobritev svoje politike in načel kmetijske stranke.

Volilni dan je zahteval tri žrtve. V Berladu je bil ubit neki agitator kmetijske stranke, v Temisuru sta pa se spoprijela dva brata v volilni koč. Suvala sta se drug drugega z noži in kasneje sta oba umrli v bolnišnici. V Bukarešti so bile pri volilnih izgredih ranjene štiri osebe, v ostalih krajih pa so se volitve vršile mirno.

Bukarešta, 18. jul.—Pri večerajšnjih volitvah poslancev za rumunski parlament je bilo 15 oseb ubitih v izgredih v raznih krajih dežele. Med ubitimi je tudi klerikalni kandidat in avencnik Anton Magirescu, ko se je razletela bomba v njegovem stanovanju; njegova žena in dva otroka so tudi podlegli.

Federalni prohibicijski aretirali 90,000 oseb v letu 1931

Washington, D. C.—Kakor poroča prohibicijski biro, so federalni prohibicijski aretirali okrog 90,000 oseb v letu 1931 po vseh Združenih državah zaradi kršenja Volsteadovega zakona. Obenem so zaprli za eno leto 9599 pivskih prostorov in zaplenili 25,447 kotličkov ter 25,868 fermenterjev za pivo.

Voditelj v združenem gibanju je m.e. kandidat za guvernerja

Cheyenne, Wyo.—D. R. Blow, generalni upravitelj Chugwater Farmers Cooperative organizacije, ki je vodila uspešno bitko proti velikim oljnim in žitnim kombinacijam, je bil nominiran za guvernerskega kandidata socialistične stranke.

PROTESTI PROTI POSOJILU AVSTRIJI

Casopisje pravi, da je Avstrija prodala svojo neodvisnost za nadaljnjih dvajset let. — Ogorčenje v Nemčiji

Dunaj, 18. jul.—Posojilo \$43,000,000, katerega je Avstrija izposlovala pri Ligi narodov, je izzvalo viharne proteste tako pri levičarskih kot pri desničarskih strankah.

Dvomljivo je, če bo avstrijski parlament sprejel to "darilo" od Lige narodov. Socialisti, najjačša stranka v parlamentu, in člani vsememške stranke, se togotte, ker je vlada odobrila posojilo pod tako neugodnimi pogoji.

Obe grupi sta aktivni v gibanju za tesnejše stike z Nemčijo. Imeti hočeta vsaj carinsko unijo. Sedaj sta prepričani, da bo novo posojilo preprečilo vsak poskus tesnejše združitve za nadaljnjih dvajset let. Obe skupini vztrajata na stališču, da je zveza z Nemčijo potrebna in da mora priti v prihodnjih desetih letih, ako ne bosta Velika Britanija in Francija držale države pri življenju s pomočjo sličnih posojil.

Razn vladnega časopisja so vsi drugi listi objavili ostre kritike proti posojilu. "Za par milijonov dolarjev smo prodali našo avobodo in postal kolonija Lige narodov," poudarja radikalno in konservativno časopisje. "Avstrija aploh ni plačevala svojih obilgacij, sedaj pa se je prodala Franciji in Veliki Britaniji. Izposodila si je denar, ki bo spet prišel v roke tistih, ki so dali posojilo. Od vsote \$43,000,000 bo prejela Angleška banka 27,000,000."

Berlin, 18. jul.—"Avstrija je bila prisiljena prodati svojo svobodo za \$16,000,000," se glasuje pritombe v nemškem časopisju, v katerih pobijajo pogoje, katere je morala sprejeti Avstrija, da je dobila posojilo od Lige narodov.

Nemški politični krogi se jeze, ker je to posojilo odgodilo možnost avstrijsko-nemške unije za nadaljnjih dvajset let. "Kreuz Zeitung" sarkastično komentira "novo dobo sporazuma, ki se je izemila na lausnanski konferenci in rezultirala v taki obliki."

Policijski napad na brezposelne

Deset ranjenih in 35 aretiranih v bitki

St. Louis, Mo.—(FP) — Policija je otvorila ogenj na množico tri tisoč brezposelnih, ki se je zbrala pred mestno hišo. Rabila je tudi bombe za solzenje. V bitki so bili ranjeni štirje delavci in šest policajev, 35 oseb, med temi deset žensk, pa je bilo aretiranih.

Demonstracije so zelo vznemirile mestne čete in so takoj sprejeli dve predlogi za pomoč brezposelnim. Župan ni bil doma, ko so brezposelni priredili demonstracije pred mestno hišo.

Edward Gillihan, 36-letni delavec, je opravljal svoje delo na nasprotni strani mestne hiše, ko je policija otvorila ogenj. Očividci pravijo, da Gillihan, ki je bil težko ranjen, ni sodeloval pri demonstracijah. Pravijo, da je policija postala nervozna, ko so ženske v prvih vrstah izjavile, da si bodo s silo utrle pot v mestno hišo ter tam predložile zahteve brezposelnih.

Hlačež ubil tri policaje

Riga, Latvija.—Arvid Teiz, ki je zblaznel radi velike vročine, je zadnje soboto ustrelil tri policaje, predno ga je podrla na tla in ubila krogla, katero je oddal neki bivši vojak. Na stotine ljudi je opazovalo bitko.

Dve strašili industriji. (Narisał Jerger.) — P. J. J. J.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE... Organ of and published by the Slovene National Benefit Society...

Tretje stranke padajo, padajo!

"Tretjih strank" ne bo pri letošnjih volitvah — razen, če hočemo, da bo vrsta četrtih, petih in devetih stranic na tretjem mestu. Vse pa kaže, da bo mesto "tretje stranke" letos prazno.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz različnih krajev

Potek premogarske stavke Piney Fork, O. — Potek premogarske stavke v vzhodnem Ohio postaja čedalje bolj kritičen. Kompanijski pobojniki in vojaštvo izvajajo mirne stavkarje. Tu poročam le o dogodkih s stavke v tem kraju.

Kaj pa dobrodelne družbe, ali pomagajo kaj prida revnim ljudem? Kot slišim od mnogo ljudi, da hodijo reževi od Poncija do Filaha in delajo križev pot, pa se jih izprašujejo bolj kot pri spovedi imaš to, imaš ono itd.

ma, zakopanega v kleti ali kje drugje. Danes je velika banka tako v nevarnosti kot majhna. To se vidi in čita, kako je v Chicagu. Nekaj zavrčali med ljudmi, pa zahtevajo vlagatelji svoj denar ven.

Pravi socialisti ne psujejo Milwaukee, Wis. — Sodergr mi je dal prečitati dopis, priobčen v "Amer. Slovincu," glede "socialistov" in komunistov, kateri ba-ji stojijo pri cerkvi sv. Janeza in psujejo katoličane.

Ameriško pisateljstvo

V Zedinjenih državah je baje 40.000 ljudi, ki se bavijo s tem, da sestavljajo povesti, črtice in romane za ilustrovane tednike ali "magazine". Od teh pisateljev je okoli trideset, ki so dobro plačani in uspešno konkurirajo z ostalimi desetstotci.

Frank Hague (na sredi), župan Jersey Cityja, je na demokratski konvenciji agitiral za svojega prijatelja Smitha, pa sta oba obšla v smoli.

V Westfaliji—v Ameriki

Ivan Jontes:

Dva velika dela slovenskega narodnega telesa tvorita dvoje otokov v tujih morjih: westfalska Slovenija in naša, ameriška Slovenija. Usoda, ki bo ta dva otoka prej ali slej doletela, nam mora biti že znana: do plitve enaka usoda, kakršna grozi nizozemski obali: potop. Toda šilavi Nizozemci so to usodo odvrnili od sebe za nedolžen čas—z nasipi, ki zadržujejo vodovje Severnega morja, varujejo deželo pred katastrofo, pred potopom, ta dva otoka pa sta tako rekoč brez obrambnih nasipov. Mi tukaj in oni v Westfaliji smo morali posvečati vse svoje sile in zmoglosti boju za obstanek, boju za kruh, boju enega proti tisočem, na gradnjo obrambnih nasipov nismo utegnili misliti, dokler je bil še čas—kdaj, ko nas že zaliva tujejezično morje, smo se zbudili, začeli delati nasrte za nasipe—zdaj, ko je že prepozno. Kajti nasipe je treba graditi takoj, ko se pokažejo prvi znaki grozečega potopa, ne pa šele potem, ko kopnino že zalivajo morški valovi; Toda mi tukaj in oni v Westfaliji nismo utegnili, borba za obstanek in prilagoditev novim razmeram in okolici nam je svezala roke—in ker smo bili prepričani popolnoma samj in sebi, nas je končno doletelo, kar je postalo neizbežno: odmiranje.

Toda podali se ne nismo. Čeprav sami, brez nikake pomoči od zunaj, smo se skušali vzdržati na površju kot narodnostna celota—mi v Ameriki, oni v Westfaliji, v silo temu naglo tonemo, togemo. In vtonili bomo, ker moramo. Izšli smo se v tujino zaradi kruha toda z namenom, da se čimprej vrnemo v domovino. Nismo se vrnili. Ostali smo v tujini—osamelj otoci v tujih morjih. In tega naša posledica je—stopitev v eno s tujim narodnostnim telesom v eno celoto, kar je končna usoda vseh manjšinskih jezikovnih delev. Vendar bi bili lahko ta neizogibni proces zavlekli, odgodili poslednjo uro na nedolžno čas, za nekaj desetletij, morda celo za pol stoletja ali za celo stoletje, če bi se bili pravočasno spomnili—obrambnih nasipov. Če...

Naša usoda je pisana—ne bomo ji ušli. Toda še se branimo. Mi tukaj, oni tam. Mi sami, oni sami, osamljeni. Kako bijejo svoj poslednji jezikovni boj naši bratje v Westfaliji, nam pove mladi slovenski pisatelj Rudolf Kresal v svojem članku o slovenski šoli v Westfaliji, priobčenem v ljubljanskem "Jutru". Članek je pretresljiv dokument poslednjega napa štiridesetih tisoč westfalskih slovenskih tlapin, ki skušajo ohraniti mlado slovensko kri svojemu narodu, ki bijejo ta svoj poslednji boj popolnoma sami—ta boj skoro brez upa na smago, kajti izgledi so sprlo malomarnosti in nebržnosti odgovornih krogov v domovini tako šibki, da se človek po vsej pravici začudi optimizmu, ki tem osamljenim borcem narekuje: Vse se še da rešiti! Silni tok jih odnaša s seboj, vendar še upajo: Ni še vse izgubljeno! Toda vedo, da sami se vendar ne morejo rešiti. Pomoč, hitra pomoč je potrebna, kajti vodovje že poplavlja otok, nasipov pa še ni—treba je hiteti, hiteti! Ampak tam, odkoder bi morala priti nujna pomoč, so strašno malomarno—počasni, petdeset let jim je vzel, da so se spomnili svojih otokov v tujem morju—all jim bo vzel toliko časa tudi pripravljajanje na pomoč?

Rudolf Kresal je poštenjak, njegove besede so odkrite, kar je privrelo izpod njegovega peresa o westfalskih Slovencih, je napisano z iskreno željo vzbudivi odgovorne činitele, da bi rešili westfalski slovenski otok slovenskemu narodnemu telesu, slovenskemu in jugoslovanskemu. Koliko uspeha bo rodilo njegovo iskreno prizadevanje je pa seveda vprašanje, na katero je lažje dati negativen odgovor. In rad bi ponovil vse njegove besede, ki govore o poslednjem naporu westfalskih Slovencev in obenem bijačo malomarnost in nebržnost tistih krogov v domovini, po katerih krivdi izginja ta otok v tujem morju, toda prostor ne dopušta. Omejiti se bom moral na odlomek o

vilno nauči brati—jim obrzi zašare od veselja. To so majhni, drobni popotniki, ki jim je vsaka pesem nov prehojeni kilometer na poti v domovino. Komaj pesem zaslišijo—še jo pojo. Sprva je melodija. Potem postanejo radovedni—in gospod Mlakar jih potipuje od najteje strani; malo slovnice—besedni sklad—pa najhujše: naglas v vsakdanji govorici. Branje jim je tako nezrečno težko. 'S' jim je 'Z' in celo narobe, 'C' ne morejo ingovoriti, besedi 'pitica' in 'isprevedriti' se, jim dajeta nemalo preglavic. O, kdaj pa kdaj se zaradi tega kar hudo veselo. Potem pa se potrudijo, kakor da jim gre za celine, in ta ali oni prične kar na vsem lepem brati slovensko.

"Tako je od ure do ure. Ali je to še šola? Ni. Otroci se uče, kakor bi molili. In delo obeh učiteljev, teh brezposelnih rudarjev je čudovito štrvovanje samih sebe. Zadnji čas sta vse bolj dobre volje.—Ljudje v koloniji že vedo, da je ob ponedeljkih in petkih zvečer, od petih do sedmih slovenski otroški koncert. Takrat je radio brez veljave.

"Kuhinjsko okno je odprto, tudi vrata. Gospod Stritar da znak, prvi glas a strun—in potem vzklikajo: 'Lepa naša domovino, Na planinah, Ročice ne bom izgledal, 'Ko dan se zaznava' in druge pesmi.

"Na stopnicah se tro ljudje. Po doričkih in majhnih vrtovih poslušajo starci in starke, otroci, fantje in dekleta, na cestni se ustavljajo ljudje, se zbirajo v gruču—vse poslušajo slovensko pesem tu daleč na nemakem severu in vprašujejo, kakšne narodnosti so ti otroci...

"Ach, das sind die Slovener! —Ja, ja!"

"Da, to smo mi."

"Tako životari ta slovenska šola v Westfaliji po kuhinjah in sobah rudarjev."

Pisec dalje omenja težave rudarjev v zvezi s slovensko šolo, kajti primanjkuje jim gmočnih sredstev, večinoma so brezposelni, pa tudi slovnica jim prizadeva neprimerno, skoro tolikšno, kakor otrokom. Vendar ne obupa. Tako opisuje njihov napor Rudolf Kresal:

"A ti mojke, ki so se nekateri žgali ob ameriških topilnicah železa, ki so na Madagaskarju vihneli kramp v rojih s srebrom, ki so v Kanadi iskali dela, se utrujeni vrnili v domovino s prihranjenimi denarji, ki so zapustili silomani, šli v Westfalijo umreti, ti moške ustvarjajo h koncu svojeje življenja še čudeže.—He, to je muka in veselje starcu ali mladeniču rudarju, ki je vajen teme, kramпов in težkih strojev, zdaj črkuje, slovuje in ponavlja z otroci besedo za besedo."

Slovenski delavci v Westfaliji so torej začeli graditi nasip, ki naj jih reši pretečo poplave. Ali jih bo rešil? Ali bo njihov šibki nasip, ki ga morajo graditi popolnoma sami, vzdržal silni pritisk nemškega morja? Človeku se to vidi ne zgolj domljivo, temveč naravnost neverjetno. Nemogoče. Sami so, sami se morajo biti za svoj narodni obstoj. Pruska vlada jim pomaga toliko, da dovoljuje slovenske šole—kaj pa stori za ta del svojega narodnega telesa domovine? Oh, tako bore malo, prav za prav nič, ham pove članek Rudolfa Kresala. Niti toliko ne, kakor za ameriške Slovence, za katere se (zaradi njihovih dolarjev) vsaj malo zanima, čeprav je to majheno zanimanje končno tudi vse, kar nam privoščil. Tako pa bo westfalski Slovenec, predno utone v nemškem morju, lahko po pravici rekel:

Po tvoji krivdi, o domovina, se je preliha moja slovenska kri v nemško morje in postala kapljica v tem morju! Lahko bi bilo drugače, toda sam nisem mogel odvrniti od sebe te grenke usode, ti mi nisi hotela pomagati!

Kako pa naš nasip—slovenska šola v Ameriki?

Pozno je že bilo, ko smo se sami od sebe spomnili, da bo treba zgraditi močen obrambni nasip, če nečemo kar čez noč izginiti v ameriškem morju: enajsta ura je bila še odbila. Val imigracije je bil po vojni nemodoma ustavljen—svežega dotoka iz slovenske zemlje je zmanjkalo. Iznemena je treščilo pred nas vprašanje: Kako ohraniti svojo mladež slovenskemu jeziku, na

Richard Barthelme, filmski igralec in njegova žena tožita filmsko družbo za \$72,000 zaostale plače. Tudi filmskim zvezdam se več tako ne smeje denarni sreča.

Umetno mizarstvo pred 5000 leti

Arheološki odpravi vseučilišča Harvard, ki se mudi v Egiptu, se je posrečilo točno rekonstruirati leseno, s zlatom obloženo pohištvo, digar ostanke je našla v grobnici kraljice Hetgerem matere slavnega faraona Keopse, ki je dal zgraditi največjo piramido pri Gizeh. Pohištvo, ki ga je podaril kraljici njen mož, okrog leta 3000 pr. Kr. vladajoči Sneferu, sestoji iz nekakšne zložljive sobe, v kateri je stala postelja, fotelej, skrinjica za lepotiche in podglavnik.

To je prvi primer, da se je našla te vrste oprema v celoti. Silne kose pohištva je našel tudi pokojni C. M. Firth v neki grobnici, izkopani pod obzajem okrog zonske piramide, toda v takem slabem stanju, da se skoraj ni več poznalo, kaj naj predstavljajo.

Grobnica Keopsove matere je bila odkrita marca 1925, raziskala pa jo je ameriška odprava v letih 1926-1927. Opremo je našla razloženo. Večina kosov je bilo razloženih po alabastrovi kralji, nekaj jih je pa ležalo zadržani. Leseni deli so seveda skoraj popolnoma izginiti ali ostala je zlata armatura, s katero je bil les obložen in na podlagi te so se lahko rekonstruirali vsi manjkajoči deli.

V celoti je bila sestavljena oprema iz 25 kosov, ki so bili spojeni med seboj po čepkih in utarih. Ploške, ki so morale biti posebno močne, so bile iz bakra. Prav tako so bili ogli zložljive sobice okrepjeni s kovinami od masivnega bakra. Nekateri bakreni deli so se še našli spojeni s zlatom, ki pa je bil bolj za okras kakor za vezavo, ker se v trdnosti z bakrom ne more primerjati. Z oba časa pa je bakrene dele tako razdeljal, da jih ni bilo moči neposredno uporabiti za rekonstrukcijo, marveč je bilo treba od njih narediti točne posnetke, dočim se je zlato vse lahko porabilo.

Rekonstrukcija te stare egiptanske kraljevske opreme je bila zelo delikatno delo. Zato so najprvo naredili za polovico pomanjšan model zložljive sobice in na podlagi tega kele sobo v naravni velikosti.

Najprvo so naredili podboje in vrezali vanje nekdanje hieroglifne, katerih vtiski so se verno ohranili v zlati oblogi. Sohe so spojili s prečkami točno na isti način kakor stari egipčaki mojster in jih potlej okrepili z bakrenimi okovi. Zvezane dele so nato opremili z zlatimi obložki na tistih mestih, kjer so se ti ujemale s lesom. Obložki so iz tolenih zlatih ploščic ali lističev različne debeline. Na ta način je nastalo ogrodje oklepajoče sobni prostor. Med podboji je bilo še deset stebračev in sicer po trije ob straneh, štiri pa z daj. Ti stebrači so bili iz lesa, toda v vsej višini obloženi s zlatom in obliki valja, ki je bil na šivu svarjen. Na vrhu so stebrači izoblikovani v nekakšne čebulice s čepi, s katerimi so pritrjene v prečkah, ki jim služijo vsi stebrači za oporo. Na ta način so se postopoma in strogo po starem osnutku sestavili in združili vsi deli opreme, ki je bila res mojstrsko delo umetnega mizarstva, ključavnice in pasarstva.

Ko so grobnico odprli, se je najprvo posrečilo dešifrirati ime Sneferu, vrezano na neki pločici,

Vprašanje koalicijske vlade spet na površju

Hoover bi rad delil odgovornost z elektrarskim trustom

Washington, D. C. — (FP) — Govorice, da predsednik Hoover proučuje možnost ureditvenja "koalicijske vlade", v kateri bi Owen D. Young igral veliko vlogo, so se ponovno pojavile v Washingtonu. Te govorce bazirajo na predsednikovi izjavi, v kateri je izrazil željo, da Eugene L. Mayer, načelnik odbora federalnih rezervnih bank, in Paul Bestor, direktor zemljiških bank, zapustita poziciji v odboru rekonstrukcijske finančne korporacije. Ta odbor naj bi potem tvorilo osem mož, od katerih ne bi bil noben v službi federalne vlade. Z drugimi besedami to pomeni, da bi Hoover rad videl, da bi odbor finančne korporacije tvorili štirje republikanci in štirje demokrati. Trije demokrati so že sedaj člani tega odbora.

Burbonski demokrati so uverjeni, da bi to pozicijo dobil Owen D. Young, desna roka Morganive finančne hiše. Njemu bi bila poverjena pozicija, ki je bila v rokah Dawesa in Myerja, kajti noben član v sedanjem odboru ne uživa takega prestiža kot Young. Young bi imel močno oporo pri elektrarskih magnatih. Eden teh je Harvey Couch iz Arkansasa, načelnik petih velikih kompanij, ki so pridružene Electric Bond & Share Co. Ta korporacija predstavlja največjeja grupo Morganovih javnih naprav in je srce elektrarskega trusta.

Ako bi Young postal načelnik rekonstrukcijske finančne korporacije ali pa vsaj član, bi Hoover potem lahko kázal na ta odbor, da ima tako široko oblast pri reševanju depresije, da se ne drane vmešavati v njegovo politiko. Mnenje prevladuje, da bi se pod Youngovim vodstvom ustanovili bizniški komiteji v vseh ameriških mestih, ki bi sodelovali z odborom finančne korporacije. Ti komiteji bi potem podvzeli korake za preprečenje vsesh demokracij brezposelnih in skušali zatreti vsak odpor, ki bi se pojavil.

Izgleda, da je Hoover pripravljen deliti moč z demokrati, toda temu nasprotujejo nekateri voditelji v njegovi stranki, ker vidijo v skemi politično nevarnost, posebno ker je v teku kampanja za izvolitev predsednika.

Državni tajnik odklonil čarter fašistom

Boston, Mass. — Načrt za organiziranje fašistične in protizidovske lige, se je izjalovil, ker je državni tajnik Frederick Cook odklonil peticijo za čarter.

Splošno se domneva, da je bil cilj fašistov ustanoviti v državi Massachusetts organizacijo, ki bi vodila agitacijo proti potrditvi Felix Frankfurterja, profesorja na univerzi Harvard, za člana državnega vrhovnega sodišča. Frankfurter je Zid in je poznan izza procesa proti Saccu in Vanzettiju, ko je vodil kampanjo proti eksekuciji. Frankfurter ima podporo pri delavskih organizacijah, njegovi nasprotniki so pa največji nazadnjaki v tej državi.

POJASNILNO

Vladet depresije in ogromne krize, ki je zadela tudi naše članstvo ostroma naročnika našega lista Prosveta, je potrebno, da pojasnimo tajnikom in zastopnikom Prosvete, da lahko vzamejo od naročnikov za list Prosveta naročnino tudi samo za pol leta in kjer ni drugače tudi samo za četr let. Vzemite kar se dobiti da, ker razmere zahtevajo to. List Prosveta je zelo prizadet v ti krizi in zato apeliramo na tajnike in naročnike, da skušajo kjerkoli mogoče ohraniti naročnike na dnevnik. Apeliramo tudi na posamezne naročnike, da naj če je mogoče poravnajo svojo naročnino in če ni mogoče plačati celotno plačanje politično naročnino, samo da ne ohrani list še nadalje kot dnevnik.

Farmarske mestice ne pozna panike

Depresijo občuti manj, ker se je organiziralo na kolektivni podlagi

New Orleans, La. — (FP) — Wrens je majhno farmarsko mestice v Georgiji in šteje nekaj nad tisoč prebivalstva. Na tem ni nič značilnega, ker farmarskih mestec, večjih in manjših, je veliko v vsaki državi.

Vendar pa je mestice Wrena posebnost sama zase prvič, ker ne občuti depresije kot drugi kraji in drugič, ker je vse gospodarsko življenje bazirano na kolektivni ideji. Slednje je tudi odgovorno, da so se wrenski farmarji v večji meri izognili krizi.

Nekako pred štirimi leti so farmarji sklenili nabaviti si skupen "cotton gin" — stroj za šičenje bombaža. Posameznik tega ni zmožek, za vse skupaj je bila malenkost. Za šičenje bombaža so določili nominalno ceno in iz prejemkov odplačevali stroj, prebitek pa shranili v skupni blagajni. Iz dobička so kupili drugi stroj in s tem dobili monopol šičenja bombaža v svojem okrožju.

Pridelovanje bombaža je bila njih edina industrija. Pečali se niso z nobenim drugim pridelkom, kot je to navada na bombaznem pasu. Ker je to riskantno in so v slučaju slabe letine ali nizke cene farmarji veliki reveži, so pričeli sejati tudi žito, saditi krompir in sadno drevje ter obdelavati vrtove. To v glavnem za domačo potrebo in bombaž je še vedno ostal glavna industrija za dohodek.

S sejanjem žita so potrebovali min in si ga zgradili. Ker se je ta ideja dobro obnesla, so pričeli s kolektivnim delom na polju in si ustanovili nakupovalno in tržno zadrugo. Imajo tudi zadržno žago.

In Wrenščanje sedaj sedijo na konju. Ne valjajo se sicer v prosperiteto, vendar pa so se izognili udarcem krize, ki upropastiča farmarje in mestno prebivalstvo v drugih krajih.

Agitirajte za "Prosveto"

Ph. Godina, upravitelj.

Upton Sinclair:
Sto procentov
 Copyright by Upton Sinclair.
 Za Prosveto prevaj Buri

Peter je čital poročilo in vedel, da mu bo njegov predstojnik ponovno očital nesposobnost. Vendar se za to ni dosti brigal, njegove misli so bile osredotočene v drugo smer. Neki sel mu je prinesel pismo, katerega je čital s trepetajočim srcem:

"Dobro. Najdete me danes ob dveh v čakalnici Guggenbergove trgovine, a za božjo voljo pozabite, da je kdaj živila Nelli Doolin. Vaša Edythe Eustace."

Peter si je nadel najboljšo obleko, isto katero je nosil za časa gospe James. Pričakoval je, da bo uro pred določenim časom. Slednjič je prišla tudi Nelli. Po njeni obleki soede je bilo na prvi pogled spoznati, da se giblje le med odlično družbo ter se pri izbiri svojih oblačil ne straši nikakih izdatkov. Med pogovorom se je Nelli vedno ozirala okoli in mu pojaanila, da je Tedd Grothers, mož z kuldovim obrazom silno ljubosumen; ne more mu ubežati, ker nima nikakega opravila.

Peter bi raje izbral kak drugi prostor kakor veliko čakalnico trgovine, kjer si bi lažje olajšal svoje srce. Povedal je Nelli, da jo ljubi, da še nikoli ni ljubil druge ženske kot le njo, ter da ima dosti denarja in stoji ravno na prvem klinu uspeha. Noll se ni norčevala iz njega kakor je to delala v templu Jimjambo, ker Peter ni bil več kuhinjski pomočnik, temveč odlični mož, katerega je obdajala neka tajna. Nelli je hotela zvedeti s čim se peča, a Peter je odvrnil, da tega ne sme izdati. Je zelo važna in tajna zadeva; priseči je moral, da ničesar ne izda. To so bili dnevi nemških vohunov in bombnih atentatov, v katerih so kralji in cesarji preplavili Ameriko s svojimi zakladi, dnevi vladnih kontraktov in tajnih pogodb, ko se je v hotelskih čakalnicah lahko priljučilo ali pa izgubilo celo premoženje.

Vsed tega je Nelli brez nadaljnega verovanja Petrovo tajno in ker je bila ženska, je skušala to skrivnost takoj razvozlati.

Ni silila v Petra, da ji bi povedal, ne, pustila ga je govoriti. Prevldno je usmerjala pogovor in kaj kmalu je zvedela, da se je Peter družil z najvernejšimi rdečkarji, s katerimi so še sedaj prav dobro razume, zvedela podrobnosti Gooberjevega procesa in celo imena znamenitih industrialcev, kateri so skupno darovali milijon, da opravijo Gooberja na vislice. Nelli je sestela dve in dve ter dobila vsoto štiri — in to je povedala Petru. Peter je od presenečenja obmolnil in ji slednjič je priznal vsa resnico. Pripovedoval ji je o svojih sposobnostih ter o čudnem naključju in načrtih, le prigodo z malo Jennie je zamočal.

Govoril ji je nadalje o vsotah, ki jih je prislužil in ki jih še namerava dobiti, govoril o Lakmanu. Pokazal ji je celo časopis, v katerem je bila natisnjena slika mladega milijonarja in njegove šole.

"Lep človek," je dodala Nelli. "Resnično, sramota je."

"Kako to mislite?" je presenečeno vprašal Peter. Ali je mogoče, da Nelli nekako simpatizira s socialisti?

"Mislím," je odvrnila, "da bi pri tem milijonarju zaslužili več kakor pri vseh dosedanjih poslih."

Nelli je bila ženska; njen razum se je pečal le s praktičnimi stvarmi.

"Poslušajte Peter" — je rekla. "Vaši policijski agenti vas izkoriščajo. Oni prejemale ogromne vsote a vam dajo le napitnino. Potrebujete nekoga, ki bi skrbel za vas."

To je Petra vzpodbudilo. "Ali bi bili res tako prijazni?" je vzkliknil Peter.

"Nisem prosta, Tedd me zadržuje. Vam in meni bi prerezal grlo, ako bi vedel, da sem sedaj pri vas. Skušala pa se bom opróstiti in potem še dobro premislim vsa zadeva. Obljubiti vam ne morem ničesar, vsekakor pa vam bom pomagala, da vas v bodoče ne bosta izrabljala McGivney in Guffey."

"Potrebujem časa za premišljevanje," mu je dalje razlagala. Podrobno se mora informirati o nekaterih agentih; nekaj jih pozna navede. Naslednji dan se bosta sešla v mestnem parku in Peter je obljubil, da bo na mestu.

40

Nellino laskanje je Petra tako opogumilo, da se ni javil pri McGivneyju, kateri bi ga gotovo v drugič nahrulil radi ponesrečene Lakmanove zadeve. Naveličal se je vednega McGivneyjevega grajanja. Ako ni zadovoljen, pa naj sam poiškuje in se prelevi v socialisto! Peter je postopal ves dan in še polovico noči po cestah, mislil na Nelli ter se veselil njene polovične obljube.

Naslednji dan sta se sešla v parku. Nikogar ni bilo v bližini. Našla sta samotno mesto in Nelli se mu je pustila poljubiti. Med poljubovanjem mu je razkrila svoj načrt.

Peter je imel sedaj težko delo, pustil se je izrabljati od ljudi, ki so ga krmili s siromašno napitnino. S pomočjo njegovih informacij so drugi bogatili, kar je McGivney izdal v svoji jezi nad neuspelim Lakmanovim slučajem. Peter se bil moral osamosvojiti, s čimer bi zaslužil obilo denarja ter postal vodja kake tajne agenture. Peter pozna ljudi, ve vse podrobnosti in v Gooberjevem procesu se je naučil, kako je treba prijeti. Njegova dolžnost je, očistiti deželo rdečkarjev, in zakaj pa ne bi zato prejel tudi denarja?

Vso noč je Nelli premišljevala in ugibala, katero osebnost si bi izbrala. Slednjič se je spomnila starega bankirja Nelse Ackermana. Bil je neizmerno bogat in so ga vsled tega imenovali finančnega kralja American Cityja. Bil je zelo star in velik strahopetec. Ravno sedaj je bil bolan, in bolan človek je še veliko bolj boječ kot zdrav. Peter mora najti bombno zaroto proti Ackermanu. To idejo lahko sproži med socialisti, vzbudi njihovo zanimanje ali potvori kaka pisma, jih vtihotapi v žep rdečkarjev ter skrje dihamit v njihovih stanovnjih. Ko se njihov načrt razkrije, bo vzbudil velik hrup in finančni kralj bo sigurno zvedel o Petru in ga nagradil. Morebiti nastavi Petra kot tajnega agenta, da se tako čuva pred rdečkarji. Na ta način si Peter lahko prisluži obilo denarja ter si najme celo McGivneyja in Guffeyja, namesto da bi bil sam nastavljenec. Peter se sam ne bi nikdar domislil tako drznega načrta. Bil je slabič, žrtve lastne bojazljivosti in nečimurnosti. A sedaj ni bil sam, imel je Nelli in napram njej mora glumiti neustrašnega junaka. Bilo je kot nekaj v prejšnjih časih v templu Jimjambo, ko je potreboval veliko denarja, da jo s tem odvzame drugemu moškemu. Raditega je tudi sedaj sprejel njen predlog in podrobno sta proučila ves načrt.

Najprimernejši mu je bil McCormick. Fantov srdit in trd obraz, njegovo samolastno ponašanje je popolnoma odgovarjalo Petrovi predstavi o bombnega atentatorja. McCormick je bil tudi Petrov najhujši sovražnik. Ravno kar se je vrnil iz agitacijskega potovanja in napadal je Petra na mnogih shodih. Da, Pat je bil eden izmed najvernejših socialistov; gotovo je potem tudi bombni atentator.

(Dalje prihodnjik.)

Stari kočijaz

Slitica iz življenja

Stari kočijaz je dremal na kozlu. Počasi je stopala mršava kobila po cesti in voz je škripal je majal za njo. Mahavo so vselej vajeti kakor zaspane mišli starega moža, ki je sedel zgrbljen v svojem zelenkastem plašču.

Srebrn smeh je zadonel, jasno ko klic lastavic. Pocestni dečki so se prikazali, in objestno so se vsuli njih porogljivi vzkliki na smešno kočijo.

"He, raca stara!"

"Poženi, še dirko dobiš!"

"Glej, dohitim ga," je zavpil droben deček in oči so se mu zasvetile od zadovoljstva.

Stekel je do voza in stopil na stopnico.

Stari kočijaz se je obrnil. Ti paglavci so ga zbadali ko piki os. Venomer so se podili okrog njega in se norčevali iz njegove utrujenosti. Rdečica jeze, nemara tudi sramu, je pokrila njegov ovenel obraz. Iztegnil je roko in zamahnil z bičem proti neprevidentnemu dečku.

Dečko se je hotel ogniti udarcu, odskočil je in priletel na kamen. Kobila se je zbudila iz svojih sanj in potegnila v stran.

In zdajci je bil dečko pod kollesi. Voz je potegnil in šel čezenj. Krilki groze so se začuli.

Topo je kočijaz ustavljal in hotel stopiti s kozla. Z vseh strani so se vsule povske nanj.

Ljudje so se pojavili, kakor vstali iz tal, in se grozeče zgrnili okoli njega. Nekaj korakov proč so nekateri poklekili kraj drobnega telesca, ki je iz njega curljala kri na tlakovana tla.

Starec se ni zgenil. Dogodek mu najbrž še ni prdri do možganov. Slutil je, da se je zgodilo nekaj nepopravljivega, toda povedati ne bi mogel, kaj.

Stražnik je jel razganjati množico.

"Kaj se je zgodilo?"

Vsi hkrati so odgovorili: "Stari je povozil otroka!"

"Ali ni to strašno, toliko je star, pa ne more prenesti, če si takle dečko privoščil nedolžno šalo na njegov rovaš?"

"Kamenjanja je vreden, razbojnik stari!"

"Mir!" je zapovedujoče velel stražnik. "Kako vam je ime?"

se je obrnil h kočijazu.

"Anzelm Benoit, gospod stražnik," je odgovoril stari in nerodno predejal ogoljeni cilindar v drugo roko. "Rojen sem v Havru in že petdeset let vozim. V sosednjem okraju me vsi poznajo. In vsi vam bodo povedali, da ni stari Anzelm še nikoli nič zagrešil."

"Mislim, da vas poštenost to pot ne bo rešila," je kratko odgovoril stražnik. Ljudje so med tem pripravili nekako nosilnico in položili drobno telesce nanjo. Zdelo se je plasko ko papir, tako tenko, tako nežno. Velike oči sredi plavalasga obrazka je že pokrila tenčica, ki se je zgročala vse bolj in bolj.

Sovražni vrišč, ki je bil za trenutek utihnil, je iznova udaril na dan.

"Naprej, odvedite ga na stražnico," je rekel drugi stražnik, ki ga je privabil trušč, in surovo zgrabil pod pazduho.

Kočijaz se je stresel pod onečasjučim ga dotikom. Da ga bodo gnali po mestu med dvema stražnikoma kakor zločinca? Kaj je zagrešil, če je zamahal z bičem, nič huje kakor drugače, kadar so paglavci prišli preblizu njegovemu vozu? Ali je bila njegova krivda, da je dečko padel in je prav takrat kobila potegnila?

Kot siromak, vaju udarcev usode, je sklonil ramena pod to novo sramoto. Stresel se je na svojih krivih nogah in plaho pogledal okoli sebe, kakor proseč pomoči. Toda na obrazih je videl samo prezir, gnus, sovražtvo. Nikjer sočutja, nikjer usmiljenja.

Kako naj dopove tej beskažoči množici, da je samo žrtve strašne usode? Njim vsem, ki so smrt kričali zanj, in tako rad odprl svoje srce, dokazal svojo nedolžnost in jim povedal, da se v teh nekaj sekundah ne more poštenjak izpremeniti v zločinca, toda bilo mu je tako hudo in tesno kakor bi bil še v celici, kamor ga zdaj peljejo. Staniho ga je v vratu, da ni mogel sline požreti, in kamen, ki se je otrok nad njim spoteknil, mu je ležal na praih ko mora.

"No ali se bomo zgenili?" je zagodrnjal stražnik in ga sunil v hrbet.

"In moja kobila, ali naj tu ostane?"

Trudno se je kljuse obrnilo in pogledalo gospodarja s svojimi dobrimi živalskimi očmi. Ona edina se je zdela, da sočustvuje v njegovi bolesti. Kakor bi mu hotela pokazati, da se ne odreče svojega dvajsetletnega tovariša, čeprav se vsi drugi obračajo od njega.

"Moral bi ji dati krme in jo odvesti v hlev. Dosti je že danes prehodila. In mlada tudi ni več. Kdo bo skrbel zanjo, če mene odvedete?"

"Ali ni sramota," se je začul glas iz množice, "samo na vozu kljuse misli, in uboga mati bo zvečer..."

Taki so stari. Ni jih večjih sebičnežev od njih," je pritrtil drugi.

"Naprej, sedi na kozla, jaz pa bom zraven tebe," je rekel stražnik. "Na stražnici boš lahko dalje govoril."

Pod pekočim junijskim solncem se je odmajal voz skozi prah. Promet, ki se je bil za nekaj trenutkov ustavil, je spet oživel. Zvonci tramvajev so zvonili in pasanti so šli po svojih poslih. Tok življenja je preplaval tragedijo, kakor da je sploh ne bi bilo. Le kapljica krvi je še rdečila kameniti tlak.

I. Horvathova:

Devolite, da vam predstavim svojo mater

Oče je prvi postal pozoren na njen veselo pričakujoči obraz.

Razumela sta se kakor dva dobra tovariša, in tudi to pot so oči prehitale usta:

"Kaj pa ti je danes, Tereza?"

Mati je pri tem vprašanju še bolj zlezla vase. Njene oči, ki so v njih zmerom tlele že slutnje, so se tako plaho obrnile k hčerki, da je želja, kako bi jo osrečila, prekipevala iz nje.

"Danes popoldne pride Američan."

Tereza se je z njim seznanila na velikem oceanskem pařniku. Bila je njegova sosedka pri večerji in on je bil videti zelo srečen. Saj pa je bila Tereza res mikavna v svojih ciklamnobarnih večernih obleki in se je obračala s tako prirodno ljubkostjo, kakor bi vse življenje ne počela drugega kakor se vozila na luksuznih parnikih iz Evrope v Ameriko in nazaj. In pri tem je to večerno obleko z nekaterimi drugimi toaletami dobila šele v poslednjem trenutku od slavne pevke, ki se je zgročila, ko je zagledala Terezino garderobo: "Saj sem v oglasu dovolj jasno rekla, da lačem spremljevalko za potovanje in je vendar na dlani, da bo morala jesti z menoj pri isti mizi!"

Tereza že dolgo ni več verovala v čudeže. Na tej vožnji pa je morala neprestano misliti:

Zivela je nekoč uboga deklica, ki je šla v širni svet, da si zasluži denarja, in tedaj je srečala princa iz devete dežele.

In zdaj pride, res pride, kakor ji je bil obljubil, ko ji je poslednjič stisnil roko v slovo.

"Ničesar se mu nisem zlagala," je premišljala Tereza in gledala po staromodni sobi in primerjala svojo preprosto obleko, ki si jo je sama napravila, s takratno ciklamnobarno večerno toaletno.

Za razmišljanje zdaj ni več časa. Pravkar je v veži zazvonilo. Saj ji bo že oče kako pomagal iz zadrege. Ravno ko sveda stoji pred zrcalom in se ukvarja s kravato. On bo že znal Američanu dopovedati, da je v Evropi pač "tako."

Zgodaj osivela mati z že nekoliko ukrivljenim hrbtom se prizadevno vrti okoli vročega štedilnika v kuhinji. Tudi ona opravlja prav tako važno delo kakor njen gospodar in mož. Le to bo moral pred gostom reprezentirati čast hiše, ona pa bo morala zunaj poskrbeti, da bo vse v redu. Na njenem od vročine vlažno bleščočem obrazu se razodeva veliko notranje razburjenje.

"Nu, Tereza, kaj je?" vpraša plaho, ko stopi hči v kuhinjo.

Toda Tereza ne utegne pripovedovati. Vzame pripravljeno skledo z rožnato pečenim mesom, bežno poljubi mater na čelo, jo potolaži na pozneje in že je ni več.

Mati pripravi drugo skledo in oprezno zakašlja izza vrat. To je dogovorjeno znamenje, na katero se smejo vrata le toliko odpreti, da lahko druga roka roka prevzame skledo. Toda pogovor v sobi je tako živahan, da je Tereza gotovo preslišala. Mati zahrka in še enkrat zakašlja, in nato se vrata odpro. Zgarana materina roka drži porcelanasto skledo takp boječe, tako oprezno, kakor da v njej ne bi bila jed, nego za življenje in umiranje pripravljeno materino srce.

"Roka moje matere," izpreleti Terezo.

Ta roka je vse popoldne marljivo delala. Rdečila se je zdaj od vročine štedilnika, zdaj od ledeno mrzle studenčnice; ta roka je edino veličastno v tem temnem stanovanju. Kakšno ji bo neki plačilo? To, kar je že od kdaj usojeno dobrim in pravičnim. Sklenjena v naročju in zapuščena bo čakala, kdaj ji bodo oni, ki pojdejo veselo mimo nje, kot miloščino privoščili nasmešek zadovoljstva.

Preden se mati zave, jo Tereza potegne s seboj v sobo, in preden kdo kaj opazi, stoji pred Američanom:

"Mister Richards, dovolite, da vas predstavim svoji materi," reče Tereza glasno in uporno, pri sebi pa si misli:

"In če ostanem vse življenje siromašna, svoje matere ne dam, da bi jo kdo preziral!"

Kakor da bi kdo imel tako grode namene!...

Mr Richards je skočil pokonci in se globoko, zelo globoko prikloni. Morda je že od prvega trenutka sklenil vase to nespretno staro ženico, ki mu je od zadrege, skoraj brez zavesti ponudila roko.

Moški so v teh stvareh nepreračunljivi. Včasih jim je v veselje, da morejo biti onemogli stari ženi viteški kavalirji. Ko je mati smuknila ven, da se preobleče, je Tereza nallla novega čaja v skodelice. In pri tem se je morala obrniti stran, da skrje solze, ki so se ji od sreče zalagale v obeh.

Iz izkušnje vedo

Roza Feron je bila v Napoleonovih časih slavna igralka, toda bolj kakor umetnica je slovela po svojih ljubezenskih avanturah. Nekež je nastopila v hladnih in neki navdušen gledalec je vzkliknil: "Stavim, da jo ima polovica občinstva res za moškega!"

Njegov skeptični sosed pa je odvrnil:

"Druga polovica pa iz izkušnje ve, da to ni res."

Napis

Na vratih kolodvorske restavracije je napis: "Tu se govori v vseh jezikih."

Radoveden gost vpraša natakarja:

"Tu morate imeti mnogo tolmачev? Morda pa imate najtegeta poliglota?"

"Kaj šč," odgovori natakar.

"Kdo pa govori vse tuje jezike?"

"Gostje."

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (June 30, 1932), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za člane \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo \$1.00 za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Upravništvo "PROSVETA" 2557 S. Lawndale Ave., Chicago

Mihail Zoltenko:
Numeristično-satirično
zgodbe
 Iz ruščine za Prosveto prevedel Ivan Vak

3. PREPROSTO ZELENILU

Tako, sedaj imamo jesen. Stavbinska sezija, takorekoč, se bliža koncu.

Ne vem, kako je v drugih hišah, ali v naši hiši so bile vendar majhne obnove. Ograja stopnišča je bila na novo prepleškana.

Razume se, da to ni bilo naravno na račun prebivalcev — pri nas stanujejo samo ubogi ljudje. Obnovitev se je izvršila na račun enega izmed najemnikov. Falot je zadel glavni dobitke — petsto rubljev. In ta strah ga je naredil tako mehkega, da si je pustil odtegniti od tega dobitka pet črvoncev za popravilo hiše. Šele potem, ko je prišel zopet k sebi, mu je bilo neizrečeno žal. Ali tedaj je že bilo prepozno. Ograja je že bila prepleškana.

In sicer je bila ta ograja prepleškana zeleno. Lepo se je podajalo. Bila je odlično temnozeleno barva. Stara rdeča barva, razumljivo, se še nekoliko vidi. Ali se morda plazijo pod to barvo rujavina? Kdo to ve? V ostalem pa je dobro narejeno.

Z eno besedo: ne preslabo, človek instinktivno ne okrene takoj glave stran. Ograja je bila torej prepleškana. Splošno navdušenje je bilo nad to novostjo. Predsednik najemnikov je imel celo majhen nagovor glede koristi duhovite ograje. In potem po treh dneh — so začeli prebivalci zmerjati, zakaj se ograja tako slabo suši. Otroci, naravno, so se vsi pomazali in so izgledali kakor zebre.

Predsednik najemnikov je izjavil resolutno:

"Sodrug! od te barve ne moremo vendar zahtevati nekaj nemogočega. Počakajte, posušila se bo, in tedaj vas morda ne bo več umazala."

Prebivalci so sklenili potrpeti in čakati.

In so čakali. Dva tedna sta pretekla — all barva se ne suši.

Poklican je bil pleskar. Poskusil je barvo z jezikom in prebledel.

"Barva," je rekel, "barva je čisto navadna — oljnata barva. Takoj vam bom povedal zakaj se ne suši. Kakor se mi dozdeva, je bilo dodano barvi laneno olje mesto oljčnega olja in laneno olje se ne sme hitro sušiti. Ali radi tega," je rekel, "se ni treba žalostiti. Po enem mesecu, z božjo pomočjo, ta barva sicer ne bo posušena, all izhlapela bo. Dasi dvomim," je rekel, "da bi ograja ostala zelena,

najverjetnejše pa je še, da bo ostala nebeško modra. In še verjetnejše se mi zdi, da se bo apremenila v rujavo."

"To bo celo boljše. Ker tedaj se umazanost ne bo tako opazila."

Nova navdušenost pri prebivalcih.

Dva, tri mesece je trajalo to navdušenje, dokler se ni začela barva sušiti. Čeravno, da povem resnico, tam ni bilo ničesar, kar naj bi se posušilo. Otroci in neizkušeni gosti so vsa barvo obrabili. Največ z lakti.

Ali — človek mora biti optimist in pri vsaki neizgodi videti tudi dobre strani.

Barva, sem rekel, ni bila sama po sebi slana in tudi dosegljiva za nepremoženjake prebivalce. Poleg tega se je dala z obleke izborno očistiti, niti proti ni bilo treba. Barva je izginila kar od sebe.

Hudič vedil iz česa je bila narejena. Falot, ki jo je iznašel, je najbrž zakopal skrivnost svoje iznajdbe. Najbrž se je bal, da bi ga ne okradili.

Najboljši dokaz

"Rad bi vas sprejel v službo, samo ko bi vedel, da ste pošten."

"Na to se lahko zanesete, gospod. Bil sem 10 let uslužben v kopalšču, pa se nisem niti enkrat kopal."

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
 CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA